

Прыкладнае каляндарна-тэматычнае планаванне
VI клас
ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ
СА СТАРАЖЫТНЫХ ЧАСОЎ ДА КАНЦА XV ст.
(35 гадзін)

1. Бохан, Ю.Н. История Беларуси с древнейших времен до конца XV в.: учеб. пособие для 6 кл. учреждений общ. сред. образования с рус. яз. обучения / Ю.Н. Бохан, С.Н. Темушев; под ред. Ю.Н. Бохана. – Минск: Изд. центр БГУ, 2016.
2. Бохан, Ю.М. Гісторыя Беларусі са старажытных часоў да канца XV ст.: вучэб. дапаможнік для 6 кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / Ю.М. Бохан, С.М. Цемушаў; пад рэд. Ю.М. Бохана. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2016.
3. Цемушаў, С.М. Гісторыя Беларусі ў 6 класе: вучэб.-метад. дапам. для настаўнікаў/ С.М. Цемушаў. – Мінск, 2011.
4. Кудраўцава, С.А. Вывучэнне пытанняў культуры на ўроках гісторыі Беларусі ў 6 класе / С.А. Кудраўцава. – Мінск, 2017.
5. Цемушаў, С.М. Гісторыя Беларусі са старажытных часоў да сярэдзіны XIII ст. 6 клас: хрэстаматыя / С.М. Цемушаў. – Мінск, 2012.
6. Паноў, С.В. Гісторыя Беларусі: рознаўзроўневыя заданні: 6–9 класы: дапаможнік для настаўнікаў устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / С.В. Паноў. – Мінск, 2012.

№ урока і дата правя- дзення	Тэма і асноўныя пытанні ўрока	Коль- касць гадзін	Мэты вывучэння ўрока	Характарыстыка асноўных відаў і спосабаў дзейнасці	Дамашняе заданне
1	2	3	4	5	6
1	Уводзіны 1. Значэнне ведаў па айчыннай гісторыі. 2. Гісторыя Беларусі – частка сусветнай гісторыі. 3. Перыядызацыя ранняй гісторыі Беларусі. 4. Гістарычныя крыніцы	1	Вучні павінны ведаць: асноўныя перыяды ў гісторыі Беларусі, іх храналагічныя рамкі. Вучні павінны ўмець: <i>тлумачыць</i> сэнс паняццяў: <i>перыяд, гістарычныя крыніцы, летапіс;</i> <i>вызначаць</i> перыяды гісторыі Беларусі і іх храналагічныя рамкі, працягласць гістарычных перыядаў; <i>вызначаць</i> гістарычныя крыніцы па тыпе; <i>прыводзіць</i> прыклады розных	Работа са стужкай часу: адзначыць перыяды гісторыі Беларусі ад старажытнасці да XV ст. Работа з ілюстрацыямі: параўнаць ілюстрацыі старонкі старажытнарускага летапісу і старонкі вучэбнага дапаможніка; вылучыць іх ад розненні і падобныя рысы; адзначыць, ці можна назваць вучэбны дапаможнік гістарычнай крыніцай	Уводзіны. Да выніковага абагульнення: пачаць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага)

			гістарычных крыніц		
Раздзел I. Беларускія землі ў старажытныя часы і Раннім сярэднявеччы (6 г)					
2	<p>Найстаражытнейшыя людзі на беларускай зямлі.</p> <p>1. Прырода і людзі ў старажытнасці.</p> <p>2. Засяленне тэрыторыі Беларусі.</p> <p>3. Заняткі і лад жыцця старажытных людзей у каменным веку.</p> <p>4. Роды і плямёны</p>	1	<p>Вучні павінны ведаць: вызначэнні паняццяў: <i>стаянка, племя</i>; час з’яўлення першых людзей на тэрыторыі Беларусі, існавання стаянак Юравічы і Бердыж.</p> <p>Вучні павінны ўмець: <i>тлумачыць</i> змены ў жыцці першабытных людзей, выкліканыя кліматычнымі ўмовамі; <i>паказваць</i> з дапамогай гістарычнай карты працэс засялення тэрыторыі Беларусі; <i>апісваць</i> гаспадарку старажытных людзей; <i>тлумачыць</i>, як залежалі заняткі людзей ад прылад працы і прыродных умоў; <i>назваць</i> прычыны аб’яднання першабытных людзей у групы; <i>вызначаць</i> асноўныя прыметы роду, племені; <i>складаць апавяданне</i> аб засяленні тэрыторыі Беларусі старажытнымі людзьмі, прыладах працы, занятках першабытных людзей</p>	<p>Работа са стужкай часу: адзначыць усе гістарычныя падзеі, аб якіх ідзе гаворка ў параграфе; змены ў гаспадарцы першабытнага чалавека.</p> <p>Работа з ілюстрацыяй у групах: 1) “Старажытнае жыллё”: апісаць, як старажытныя людзі будавалі сваё жыллё. Складзі план апавядання ў сшытку; 2) “Паляванне краманьёнцаў на маманта”: складзі апавяданне аб паляванні на маманта, план да апавядання запісаць у сшытку.</p> <p>Работа з дакументам: “Знаходка Бердыжскай стаянкі” (хрэстаматыя, с. 6—8): пацвердзіць вытрымкамі з дакумента доказ аб тым, што людзі жылі на тэрыторыі Беларусі ў палеаліце (старажытным каменным веку</p>	<p>§ 1; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага).</p> <p>Да ўрока “Наш край”: вызначыць з дапамогай дадатковых крыніц (напрыклад, у мясцовай бібліятэцы), ці былі ў вашай мясцовасці стаянкі (першыя сляды) першабытных людзей</p>
3	<p>Змены у новым каменным веку.</p> <p>1. Зараджэнне вытворчай гаспадаркі.</p> <p>2. З’яўленне жывёлагадоўлі.</p> <p>3. Першыя земляробы.</p> <p>4. Узнікненне няроўнасці ў грамадстве.</p>	1	<p>Вучні павінны ведаць: вызначэнне паняцця: <i>родавая абшчына</i>; час узнікнення на тэрыторыі Беларусі земляробства і жывёлагадоўлі.</p> <p>Вучні павінны ўмець: <i>тлумачыць</i> розніцу паміж рознымі</p>	<p>Работа са стужкай часу: адзначыць змены ў гаспадарцы чалавека на працягу існавання каменнага веку (выкарыстаць веды аб ладзе жыцця старажытнага чалавека).</p>	<p>§ 2; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага).</p> <p>Карыстаючыся планам, які быў складзены на</p>

	5. Першабытнае мастацтва		<p>відамі земляробства; <i>параўноўваць</i> спажывецкую і вытворчую гаспадарку; <i>назваць</i> прычыны ўзнікнення ворыўнага земляробства, няроўнасці ў грамадстве; <i>тлумачыць</i> змены ў жыцці чалавека, выкліканыя развіццём земляробства і жывёлагадоўлі; <i>складаць апавяданне</i> аб занятках і побыце першабытных людзей на тэрыторыі Беларусі</p>	<p>Работа з ілюстрацыяй: карыстаючыся ілюстрацыямі параграфу, скласці план апавядання “Дзень старажытнага чалавека”. Работа з дакументам у групах: 1) “Праабшчына і род” (хрэстаматыя, с. 18—19): знайсці ў тэксце дакумента інфармацыю, якая тлумачыць, чаму першапачатковы род называюць мацярынскім; 2) “З’яўленне земляробства” (хрэстаматыя, с. 24—26): знайсці інфармацыю аб тым, чаму пераход да вытворчай гаспадаркі называюць неалітычнай рэвалюцыяй. Работа з картай: адзначыць, чаму менавіта на поўдні Беларусі жывёлагадоўля з’явілася раней, чым на астатняй тэрыторыі</p>	<p>заятках, апісаць дзень з жыцця старажытнага чалавека. Пабудаваць схему, якая тлумачыць прычыны і вынікі ўзнікнення няроўнасці ў грамадстве. <i>Індывідуальнае</i> (на выбар): зрабіць малюнак (калаж, плакат), які ілюструе змены ў гаспадарцы людзей ад спажывецкай да вытворчай; падрыхтаваць плакат (можна віртуальны) па тэме ўрока</p>
4	<p>Пачатак выкарыстання металаў на беларускіх землях. 1. Першыя прылады працы з металу. 2. Здабыча жалеза. 3. Значэнне адкрыцця жалеза. 4. Будаўніцтва гарадзішчаў. 5. Міфы і рэлігійныя ўяўленні</p>	1	<p>Вучні павінны ведаць: азначэнне паняцця <i>гарадзішча</i>; час працягласці бронзавага і жалезнага вякоў. Вучні павінны ўмець: <i>вызначаць</i> прычыны і значэнне адкрыцця жалеза для чалавецтва, прычыны ўзнікнення міфаў; <i>тлумачыць прычыны</i> будаўніцтва ўмацаваных гарадзішчаў, змены ў рэлігійных вераваннях</p>	<p>Работа са стужкай часу: адзначыць усе падзеі, аб якіх ідзе гаворка ў параграфу. Работа з ілюстрацыяй: “Жалезныя прылады працы”: адзначыць адрозненні каменных прылад працы і жалезных. Работа з дакументамі: “Аб печы-домніцы” (хрэстаматыя, с. 28—29):</p>	<p>§ 3, пыг. 7; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага). Пры дапамозе сучаснай карты Беларусі ці атласа знайсці населеныя пункты з назвай Руда. Зрабіць вывад, аб чым гэта сведчыць.</p>

			<p>старажытных людзей; <i>знаходзіць у тэксце</i> вучэбнага дапаможніка прычыны з'яўлення міфаў</p>	<p>падцвердзіць фактамі з дакумента, што выраб жалезных прылад быў вельмі працаёмкім; “Будаўніцтва гарадзішчаў у жалезным веку” (с. 32—34): скласці план тэксту</p>	<p><i>Індывідуальнае</i> (на выбар): зрабіць малюнак “Гарадзішча жалезнага веку” на аснове плана, складзенага на учэбным занятку. Пры стварэнні малюнка трэба ўлічыць усе гістарычныя абставіны існавання гарадзішча</p>
5	<p>Насельніцтва беларускіх зямель у бронзавым і жалезным вяках.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рассяленне індаеўрапейцаў. 2. Плямёны балтаў. 3. Лад жыцця. 4. Асноўныя заняткі 5. Суседская абшчына 	1	<p><i>Вучні павінны ведаць:</i> час з'яўлення індаеўрапейцаў на тэрыторыі Беларусі. <i>Вучні павінны ўмець:</i> <i>лакалізаваць</i> на карце тэрыторыю рассялення індаеўрапейскіх плямён на тэрыторыі Беларусі; тэрыторыю пражывання заходніх, усходніх балтаў; <i>апісваць</i> лад жыцця балтаў, “балтыйскі стыль” у мастацтве; <i>вызначаць</i> асаблівасці гаспадаркі і гандлёвых адносін балтаў, прычыны змены родавай абшчыны на суседскую, прычыны з'яўлення знаці; <i>складаць</i> апавяданне аб жыцці балтаў</p>	<p><i>Работа са стужкай часу:</i> адзначыць усе падзеі з гісторыі балтаў, аб якіх ідзе гаворка ў параграфу. <i>Работа з ілюстрацыяй:</i> “Жыллё балтаў”: параўнаць жыллё балтаў з жыллём першабытнага чалавека. Якія вывады вы можаце зрабіць аб развіцці чалавека? <i>Работа з дакументамі:</i> “Рымскі гісторык Тацыт аб балтах” (хрэстаматыя, с. 40—41), “Адам Брэменскі (XI ст.) аб балтах” (хрэстаматыя, с. 41—43), “Беларускі пісьменнік М. Ермаловіч аб балцкіх плямёнах на тэрыторыі Беларусі” (хрэстаматыя, с. 43—45): параўнаць гэтыя дакументы. Ці паўтараюцца звесткі ў іх? Чым адрозніваецца інфармацыя з гэтых</p>	<p>§ 4, пыт. 6; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага). <i>Індывідуальнае</i> (на выбар): падрыхтаваць калаж (комікс) аб зменах у жыцці старажытнага чалавека з моманту яго з'яўлення на тэрыторыі Беларусі да пранікнення індаеўрапейскіх плямён</p>

				<p>дакументаў ад вучэбнага матэрыялу дапаможніка?</p> <p>Работа з вучэбным дапаможнікам:</p> <p>скласці план апавядання аб балтах па тэксце вучэбнага дапаможніка</p>	
6–7	<p>Рассяленне славян.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Паходжанне славян. 2. Шляхі рассялення на тэрыторыі Беларусі. 3. Славянскія саюзы плямён на тэрыторыі Беларусі. 4. Племянныя княжанні. 5. Князі і вайсковая сіла. 6. Веча. 7. Заняткі і вераванні старажытных славян 	2	<p>Вучні павінны ведаць: вызначэнні паняццяў: <i>князь, дружына, веча, язычніцтва</i>; функцыі князя, вечы, ваеннага апалчэння; час з’яўлення славян на беларускіх землях.</p> <p>Вучні павінны ўмець: <i>лакалізаваць</i> на гістарычнай карце прарадзіму славян, шляхі рассялення славян; <i>тлумачыць</i> паходжанне славян, працэс славянізацыі балтаў; <i>параўноўваць</i> усходнеславянскія саюзы плямён на тэрыторыі Беларусі; <i>вызначаць</i> шляхі рассялення славян; асаблівасці і адрозненне ў месцы пражывання, упрыгожаннях саюзаў плямён на тэрыторыі Беларусі; <i>апісваць</i> адносіны славян з балтамі; <i>апісваць</i> функцыі князя, вечы, ваеннага апалчэння; асноўныя заняткі славян; <i>тлумачыць</i> працэс узнікнення буйных аб’яднанняў плямён; вызначаць прыметы язычніцтва, функцыі язычніцкіх багоў</p>	<p>Работа са стужкай часу: пазначыць перыяд рассялення балтаў і славян на тэрыторыі Беларусі; адзначыць, наколькі пазней за балтаў славяне рассяліліся на гэтай тэрыторыі.</p> <p>Работа з ілюстрацыяй: “Славянскае гарадзішча VII–IX стст”: растлумачыць, чаму славянскае гарадзішча мела такі выгляд. Што садзейнічала пабудове ўмацаванага гарадзішча? Як сяляне ажыццяўлялі працэс умацавання?</p> <p>Работа з дакументамі: “Пракопій Кесарыйскі (VI ст.) пра славян” (хрэстаматыя, с. 47–48), “Аповесць мінулых гадоў” аб рассяленні славян (хрэстаматыя, с. 49–50): параўнаць два дакументы; адзначыць, ці ёсць у іх аднолькавыя сведчанні; чым адрозніваюцца сведчанні розных аўтараў; якія дадатковыя звесткі аб</p>	<p>§ 5, пыт. 6; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага).</p> <p>Скласці “воблака слоў”, якое будзе ўключаць у сябе рысы характару славян (пры выкананні задання можна выкарыстоўваць вэб-сэрвісы).</p> <p><i>Індывідуальнае</i> (на выбар): уявіце сабе, што вы замежнік, які вандруе па розных краінах. У ходзе падарожжа вы вядзеце дзённік, у якім запісваеце ўсе свае ўражанні пра тое, што бачыце вакол. Паспрабуйце напісаць на адной са старонак дзённіка аб вашай сустрэчы са славянамі.</p> <p>§ 6, табліца “Язычніцкія багі</p>

			<p>славянах можна знайсці ў гэтых дакументах (з кожнай крыніцы, прыведзенай у хрэстаматыі, выпісаць характарыстыкі (апісанні) славян, запісаць іх у сшытку ў выглядзе табліцы).</p> <p>Работа з картай: пры дапамозе картасхемы ў вучэбным дапаможніку ці насценнай карты апісаць працэс рассялення славян на тэрыторыі Беларусі.</p> <p>Работа з дакументам: “Персідскі аўтар Ібн Русцена аб славянах IX ст.” (хрэстаматыя, с. 59–60): адзначыць, якія абавязкі князя называе персідскі аўтар.</p> <p>Работа з вучэбным дапаможнікам у групах: 1) пабудаваць схему “Функцыі князя”; 2) скласці план пункта “Заняткі і вераванні старажытных славян”</p>	<p>старажытных славян”; пабудаваць схему “Функцыі веча”. <i>Індывідуальнае</i> (на выбар): падрыхтаваць крыжаванку “Беларусь у старажытнасці” (можна выкарыстаць інтэрнэт-сэрвіс “Фабрыка крыжаванак”). Падрыхтавацца да праверачнай работы па раздзеле I “Беларускія землі ў старажытныя часы і Раннім сярэднявеччы”</p>
Раздзел II. Першыя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі ў IX – сярэдзіне XIII ст. (10 г.)				
8	<p>Зараджэнне дзяржаўнасці. 1. Перадумовы дзяржаўнасці. 2. Полацкая зямля – першая дзяржава на тэрыторыі Беларусі. 3. Старажытны Полацк. 5. Узаемаадносіны Полацка з Ноўгарадам і Кіевам.</p>	1	<p>Вучні павінны ведаць: час кіравання Полацкім князем Рагвалодам, узнікнення Полацкага княства, прыняцця хрысціянства. Вучні павінны ўмець: вызначаць прычыны з’яўлення дзяржавы ва ўсходніх славян,</p>	<p>Праверачная работа па раздзеле I. Работа са стужкай часу: адзначыць падзеі гісторыі Полацкага княства. Работа з ілюстрацыяй: “Князь Рурык”: апісаць князя</p>
				<p>§ 7; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага). Скласці план параграфу (даць новыя назвы ўсім</p>

	6. Дрыгавічы, радзімічы ў складзе Кіеўскай Рус.		ролю княжацкай улады ва ўсходнеславянскім грамадстве; прычыны, якія прыводзілі да ўзмацнення ўлады князя; <i>вызначаць</i> адносіны паміж плямёнамі крывічоў-палачан, радзімічаў, дрыгавічоў і Кіевам; <i>складаць апавяданне</i> аб узнікненні Полацкага княства на падставе тэксту параграфа, малюнкаў, гістарычнай карты	Рурыка: якім чалавекам ён вам уяўляецца? Чаму, на ваш погляд, мастак менавіта так адлюстраваў князя? Работа са дакументамі: “Рагвалод – валадар Полацкага княства” (хрэстаматыя, с. 88–90): адзначыць паходжанне Рагвалода; “Паданне пра Рагнеду” (хрэстаматыя, с. 90–93): адзначыць, ці была адноўлена незалежнасць Полацкага княства ў X ст.	пунктам). <i>Індывідуальнае</i> (на выбар): пры дапамозе сродкаў дадатковай інфармацыі (у тым ліку інтэрнэт-рэсурсаў) падрыхтаваць паведамленне пра князя Рагвалода
9	Полацкае княства ў X–XI стст. 1. Старажытны Полацк. 2. Пачатак полацкай княжацкай дынастыі. 3. Умацаванне Полацкага княства. 4. Пачатак уладарання Усяслава Брачыславіча. 5. Бітва на Нямізе. 6. Найвышэйшы ўздым Полацкага княства	1	Вучні павінны ведаць: вызначэнне паняцця <i>волак</i> ; час першага ўзгадвання ў крыніцах горада Полацка, праўлення ў Полацку Брачыслава Ізяславіча і Усяслава Полацкага, знаходжання на кіеўскім прастоле Усяслава Брачыславіча, бітвы на Нямізе, найвышэйшага ўздыму Полацкага княства. Вучні павінны ўмець: <i>апісаць</i> абставіны барацьбы полацкіх і кіеўскіх князёў і бітвы на рацэ Нямізе; <i>вызначаць месцазнаходжанне</i> гістарычных аб’ектаў на гістарычнай карце; <i>тлумачыць</i> прычыны ўзвышэння Полацкага княства; дзейнасць менскага князя Глеба Усяславіча;	Работа са стужкай часу: адзначыць падзеі гісторыі Полацкага княства. Работа з ілюстрацыямі: “Волакам валакуць”: апісаць змест ілюстрацыі, вызначыць гістарычнае паняцце, якое прадстаўляе ілюстрацыя, адказаць на пытанне: якім чынам змест ілюстрацыі сведчыць аб магутнасці Полацкага княства; мініяцюры Радзівілаўскага летапісу “Бітва на рацэ Нямізе”, “Усяслав з сынамі”: якія падзеі з жыцця Усяслава Чарадзея прадстаўляюць мініяцюры, скласці апавяданне пра лёс Усяслава Чарадзея з выкарыстаннем	§ 8; працягнуць стварэнне гістарычнага (ілюстраванага) слоўніка (электроннага, друкаванага), скласці летапіс падзей, звязаных з гісторыяй Полацкага княства ў IX–XI стст. <i>Індывідуальнае</i> (на выбар): уявіце, што вы апынуліся ў сярэднявекавым Полацку і напішыце сваім бацькам ліст, у якім будзе прадстаўлена апісанне жыцця ў Полацку

			<p><i>складаць апавяданне аб барацьбе полацкіх і кіеўскіх князёў, бітве на рацэ Нямізе на падставе тэксту параграфа, малюнкаў, гістарычнай карты;</i></p> <p><i>сінхранізаваць пад кіраўніцтвам настаўніка гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў IX – сярэдзіне XIII ст. на тэрыторыі Беларусі і Заходняй Еўропы</i></p>	<p>тэкста параграфа і мініяцюр.</p> <p>Работа з дакументамі: “Аповесць мінулых гадоў” аб бітве на Нямізе (хрэстаматыя, с. 101): скласці просты план урыўка з летапісу, з дапамогай плана сказаць пра бітву на рацэ Нямізе; “Слова аб палку Ігараве” аб князі Усяславе (хрэстаматыя, с. 103): выпісаць словы і словазлучэнні, якія характарызуюць У. Чарадзея, на падставе гэтага даць характарыстыку У. Чарадзея.</p> <p>Работа з гістарычнай картай: вызначыць месцазнаходжанне наступных гістарычных аб’ектаў на карце: Полацкага і Кіеўскага княстваў, Наўгародскай зямлі, волакаў паміж Дняпром і Заходняй Дзвіной, ракі Нямігі.</p> <p>Работа з вучэбным дапаможнікам: знайсці матэрыял, які сведчыць аб узрастанні магутнасці Полацкага княства; пабудаваць схему “Паходжанне полацкіх князёў”</p>	
--	--	--	--	--	--